

DAMIZLIK KOÇLARIN YAYIMINDA ÇEVRESEL UYGULAMALAR VE GÜDÜŞLÜ KÖYÜ ÖRNEĞİ

Dr. Ercan KIZILAY

E.Ü. Ziraat Fakültesi

Ülkemizde kimi bilim adamları yıllardır koyunu bir süt hayvanı olarak görmemişlerdir. Bırakınız Fransa, İtalya, İspanya ve İsrail gibi Akdeniz havzası ülkelerindeki «süt koyuncululuğu endüstrisi»ni, son on yıldır özellikle ülkemizin batı bölgesinde süt tipi koyunlara olan ve gittikçe büyüyen istemi gözardı etmek gerçeklerle bağdaşmamaktadır. Balkanlarda sütlü Merinos'un oluşturulması bir «bilimsel özentisi» ile açıklanabilir mi?

Şüphesiz sığır türü ile karşılaştırıldığında koyun göreceli olarak daha az süt vermektedir. Ancak, süt sığırcılığının ekonomik olamayacağı kimi koşullarda, koyunu süt hayvanı olarak kabullenmek gerekmektedir. Tahirova sütçü tipinin elde edilmesi temelinde bu gerçek yatmaktadır. Bu yeni tipin çevre yetiştiricileri arasında uyandırdığı ilgi, bu yaklaşımın doğruluğunu kanıtlamaktadır. Gönen ve çevresinde etkinliğini sürdüren «TAHİROVA SÜT KOYUNU YETİŞTİRİCİLERİ DERNEĞİ»nin bir üyesinin yetiştirdiği genç bir Tahirova damızlığı 1980 koçkatımında 34 bin liraya satılmıştır. Yetiştiricinin bu denli yüksek ifyatla koç satın almasını zorlayan nedenlerin başında bireysel özentisi olamayacağına göre, ekonomik çıkarlar gelmektedir.

Bölge koyun yetiştiricilerinin ekonomik ve doğal koşulların elverdiği ölçüde, gelirlerini arttıracak yeni koyun tiplerinin arayışı içinde oldukları gözlemlenmektedir.

Devlet damızlıkçılığının nicel yetersizliği, Tarım Bakanlığını «KÖY HAYVANCILIĞINI GELİŞTİRME PROJESİ» adı altında yeni uygulamalara yöneltmiştir. DPT tarafından da onaylanan bu proje 1973 yılında başlatılmıştır. İlk uygulanan illerin başında İzmir, Aydın ve Muğla gelmektedir. «Köy Boğa Projeleri» gibi süt sığırcılığının geliştirilmesine yönelik çalışmalar yanısıra keçi ve koyun yetiştiriciliğinde de kimi yöresel uygulamalardan olumlu sonuçlar alınmıştır.

E.Ü. Ziraat Fakültesi ile bireysel ilişkiler kurup, damızlık koyun satın alan Ödemiş, Bergama, Edremit ve Menemen yöresi koyun yetiştiricileri, bir süre sonra çevrelerine damızlık satan işletmelere dönüşmeye başlamışlardır. Kendiliğinden bu konuma gelen koyun yetiştiricileri dernek ve kooperatiflerde örgütlenebildikleri takdirde, etkinliklerini çok daha fazla artırma şansına sahip olabileceklerdir. Devlet damızlıkçılığının çok yetersiz kaldığı ülkemizde özel damızlıkçı işletmelerin yeri ve önemi yadsınamaz.

Fransa'da hemen her koyun ırkının ıslahı ve yayılması amacı çevresinde örgütlenen yetiştiriciler UPRA adı ile tanınan kuruluşlar sayesinde etkinliklerini sürdürmektedirler.

İtalya'da LANGHE koyununun süt verimi yönünde ıslahında çekirdek işletmeler oluşturulmuş ve bu uygulama canlı ve sonuç alıcı bir yapının gelişmesine neden olmuştur.

Yetiştiriciler, sorunlarını yine kendilerinin aşabileceği bilincine ulaştıklarında hayvancılığımız ve özelde koyuncululuğumuz önemli gelişme eşiğine varacaktır. Öz deneyimleri yanısıra yeni teknik bilgi ve yöntemlerin ancak örgütlenerek üretime özgüllenebileceği gerçeği, Aydın'ın Koçarlı ilçesi Güdüşlü köyünde somutlanmaktadır. Süt ve kuzu üretiminin önemli bir gelir kaynağı oluşturmamasını gören yöre koyun yetiştiricileri Aydın Teknik Ziraat Müdürlüğü'nün yol göstericiliğinde Tahirova koyun yetiştiriciliğine yönelmişlerdir. Bilinçli ve yeniliğe açık bu köydeki 27 koyun yetiştiricisi 1979 yılında 10 baş damızlık koçu kendileri satın almışlardır. İlginç bir özellik de, Güdüşlü yetiştiricilerinin yılda iki ya da iki yılda üç kuzulatma yöntemini başarıyla uygulamalarıdır.

Bu olguları değerlendiren Aydın Teknik Ziraat Müdürlüğü 1980 yılında Tarım Bakanlığına 5 yıllık bir proje sunarak, konuya gereken önemi göstermiştir. Hazırlanan proje gereği 1980

yılında 800 bin liralık harcama yapılarak ilk iş olarak 40 Tahirova damızlığı satın alınıp, projeye giren yetiştiricilere dağıtılmıştır.

Çalışmalara, E.Ü. Ziraat Fakültesi Zooteknî Bölümü elemanları da katkı koymuşlardır. Ayrıca, koyun yetiştiricilerine bazı teknik bilgilerin aktarıldığı bir gece kursu düzenlenmiştir. Araştırmacı, yayımcı ve yetiştirici üçlüsünün bir araya gelip koyun yetiştiricilerinin sorunlarının ve bunlara uygun düşecek çözüm yollarının tartışıldığı toplantılar düzenlenmiş, ve aynı zamanda bir radyo programı hazırlanmıştır.

Böylesi yakın ilişki ve işbirliği, yetiştiricilerin bir dernekte örgütlenmeleri isteğini gündeme getirmiştir. Nitekim, 1980 yılının ilk yarısında «Güdüşlü Köyü Tahirova Koyun Yetiştiricileri Derneği»nin tüzüğü hazırlanmış, kuruluş aşamasına getirilmiştir. Daha ileriki dönemlerde koyun yetiştiricileri, köyde etkinlik gösteren kalkınma kooperatifine ortak olarak da ekonomik örgütlenmelerini tamamlayabileceklerdir.

Güdüşlü köyündeki bu gelişmeler çevrede yankı uyandırmıştır. Nitekim, T.C. Ziraat Bankasının karşılıksız yatırım yapması gündeme getirilmiştir. Köy tüzel kişiliği mülkiyetine özgülenmek koşulu ile, bir koyun banyoluğu ile bir makinalı kırkımhane yapılması kararlaştırılmıştır. Ayrıca, koyun yetiştiricileri bankanın kontrollü tarımsal kredilerinden de geniş çapta yararlanabilmekte, koyunlarına elden yem verebilmekte, hastalanan koyunları için veteriner hekimin kapısını aşındırmakta hatta dönemsel aşı uygulamalarına yönelmektedir.

Sonuç olarak, araştırma ve yayım kuruluşlarının uyumlu çalışmaları ile koyun yetiştiricilerinin sorunları saptanarak bunlara çağdaş çözüm yolları bulunabilir. Yetiştiriciye sürekli bilgi akışını sağlamada yazılı-sözlü yayın araçlarından yararlanılması kadar, yetiştiricinin öz örgütleri de çok önemli işlevleri gerçekleştirebilecektir. Yetiştiricilerle bu sayede sıcak ve sağlam ilişkiler kurulabilecektir. Bu ilişkilerden yetiştiriciler kadar araştırmacı ve uygulayıcıların da öğrenecekleri çok yararlı konular olacaktır. Güdüşlü köyünde yaşananlar ile TAHİROVA SÜT KOYUNU YETİŞTİRİCİLERİ DERNEĞİ, bu konuda canlı örnekleri oluşturmaktadır.